

סין ומערב אוסטרליה - קשרים של ברזל

מאת [אהוד גונן](#) (נספח מסחרי של התמ"ת בסדני, אוסטרליה)

המאמר התפרסם בבלוג ליחסי ישראל ואוסטרליה <http://udigonon.wordpress.com>

הבדיחה המסתובבת בבתי הקפה באזור העסקי בסדני, הבירה המסחרית של אוסטרליה, גורסת כי לתוכנית התמריצים הכלכלית הסינית הייתה השפעה גדולה יותר על המשק האוסטרלי מאשר לתוכנית התמריצים של אוסטרליה עצמה.

לא שחלילה [תוכנית התמריצים האוסטרלית](#) שהחלה עקב המשבר הפיננסי העולמי הייתה זניחה, התוכנית בת מעל 40 מיליארד הדולר והפחתת הריבית האגרסיבית סייעו ללא ספק להזניק את הכלכלה האוסטרלית ומיצבו את אוסטרליה כלכלה המפותחת היחידה שלא נקלעה למיתון (המוגדר כשני רבעונים עוקבים של צמיחה שלילית), אולם מבט על פרופיל היצוא האוסטרלי מגלה כי כמו במקרים רבים גם מאחורי בדיחה זו יש גרעין גדול מאד של אמת.

סין היא שותפת הסחר הגדולה של אוסטרליה, ומהווה כ-15% מסך סחר החוץ האוסטרלי כשאחריה יפן שמרכזת כ-12% מסך סחר החוץ האוסטרלי. מרבית היצוא האוסטרלי למדינות אלו מבוסס על ייצוא ברזל לתעשיית הרכב העצומה ביפן ולסקטור הבנייה בסין ולא לפי גורדי השחקים שהוא מצמיח בערים חדשות כמו גם בביג'ין ושנחאי, (באופן אירוני מרבית הברזל המופק מהאדמה באוסטרליה מוצא את דרכו חזרה לתוך האדמה בדמות יסודות של גורדי השחקים הצומחים בסין).

סקטור הכרייה האוסטרלי מהווה אולי "רק" 9% מהתוצר האוסטרלי אולם הוא גם 43% מהיצוא האוסטרלי. הדומיננטיות של יצוא המחצבים והביקוש הגובר למחצבים אלו בעולם יצרו את מה שנקרא בעגה המקצועית 'כלכלת המחצבים' האוסטרלית המתדלקת את הדולר האוסטרלי (us\$0.9) ומאלצת את הבנק המרכזי האוסטרלי לשמור על רמות ריבית גבוהות במיוחד (עד כדי 7% בשנים האחרונות).

תחת התנאים הללו, אין ספק כי המשך הצמיחה הסינית כפי שמתבטאת בין השאר בבנייה מואצת ובגידול תעשייתי - שבתורם מגדילים את הביקוש לברזל ומחצבים אחרים - משפיע רבות על היצוא והכלכלה האוסטרליים. רק כדי להכניס קצת פרופורציות, ההערכות של חברת ריו טינטו האוסטרלית מדברות על כך כי צריכת הברזל של סין בעשור הקרוב תהיה שווה לזו של צריכת כל העולם המערבי במאה ה-20.

אולם "קשר הברזל" שבין אוסטרליה וסין צומח בסביבה גיאופוליטית וכלכלית מורכבת ביותר ומלווה בחששות מהשתלטות סינית על נכסים אסטרטגיים אוסטרליים.

אוסטרליה, שפעלה עד לפני כמה שנים בבידוד אתני-דתי מרצון מיתר הסביבה האסיאתית פסיפיק והגבילה את ההגירה אליה ממדינות אלו (מדיניות 'אוסטרליה הלבנה'), מנהלת החלק מאמצע המאה ה-20 תהליך אינטרגציה עם סביבה זו ששיאו ביחסים הכלכליים עם סין, שותפתה העיקרית לסחר בהיקף של 64 מיליארד דולר בשנה. את העדות החזקה לכך, קיבלו שתי המדינות בעת ביקורו של קוויין ראד ראש ממשלת אוסטרליה בסין באפריל 2008, כאשר פנה למארחיו הסינים מעל בימת הפרלמנט הסיני כשהוא דובר סינית רהוטה כהמשך למדיניות הממשלה ללמד סינית בבתי ספר אוסטרליים. ביטוי נוסף לרוח האדומה המנשבת באוסטרליה היה בעת חגיגות יום העצמאות הסיני באוסטרליה שנחוג לא פחות מאשר על האייקון התרבותי של היבשת - מדרגות בית האופרה בסדני. אולם לצד הפריחה וההזדמנויות העסקיות ישנן חששות בציבור האוסטרלי מהשתלטות סינית על נכסים אסטרטגיים באוסטרליה, חששות שמצאו את ביטוין [בדיון ציבורי נוקב](#) על אישור רכישה של חברת כרייה אוסטרלית על ידי ענק המחצבים הסיני צ'ינאלקו. בייג'ין אגב [לא היססה בתשובתה](#) ועצרה עובדת בכירה בחברת הכרייה האוסטרלית ריו-טינטו בטענות לריגול תעשייתי.

נושא מרכזי נוסף הנמצא על שולחן הקברניטים בביג'ין הינו אנרגיה. סין צמאה לאנרגיה כדי להזין את הצמיחה העצומה של כלכלתה. סין סובלת ממחסור כרוני באנרגיה, הפסקות חשמל יזומות בבתי חרושת היו עניין די שכיח בסין עד לאחרונה והמדינה משקיעה בכל אמצעי וטכנולוגיה היכול ליצר אנרגיה,

מטכנולוגיות של גלי ים ועד טורבינות גז. ההשלכות של נושא האנרגיה על הכלכלה כמו גם על מדיניות החוץ הסינית גדולות מאד. החל בהשקעות ענק בחברות מחצבים ברחבי העולם כגון באפריקה ובאוסטרליה, דרך יחסי סין והעולם הערבי (ואופ"ק) ועד ביקורת בין לאומית המושמעת כנגד סין בנושא פליטות פחמן וזיהום מתחנות כוח.

בתמונה: חגיגות היום הלאומי של סין על מדרגות בית האופרה בסדני

בהקשר האנרגטי עולה פעמים רבות האופציה הגרעינית כפתרון אופטימאלי לבעיות האנרגיה של סין (בסין פועלות תחנות גרעיניות ומתוכננות תחנות נוספות), מדובר במקור לאנרגיה רבה מאד, זול יחסית, נקי (כל עוד העניינים מתנהלים כשורה) וזה מחזיר אותנו לאוסטרליה שבה נמצאים ריכוזי האורניום מהגדולים בעולם. נראה כי אם כיום אנו מכנים את הקשרים שבין אוסטרליה וסין כקשרים של ברזל הרי שבעתיד יהיו אלו קשרים של אנרגיה גרעינית

אזורי הכרייה הגדולים של אוסטרליה נמצאים במדינת מערב אוסטרליה. אוסטרליה הינה [פדרציה](#) המורכבת מ 8 מדינות וטריטוריות. המדינה הגדולה ביותר גיאוגרפית הינה מדינת מערב אוסטרליה שגם מובילה את ה'בום' הכלכלי של 'כלכלת המחצבים' האוסטרלית.

מערב אוסטרליה היא מדינה ענקית, שיטחה של מערב אוסטרליה הוא מעל שניים וחצי מיליון קילומטר מרובע (קצת פחות משטחן של הודו או ארגנטינה או בערך 8 פעמים שטחה של צרפת), אם זאת אוכלוסיית המדינה כ 2.1 מיליון איש כאשר 1.8 מיליון מתגוררים בעיר פרת. משמעות הדבר כי מערב אוסטרליה הינה מדבר אחד ענק ושומם. במדבר כידוע אין הרבה חיים. תחת הסלעים יש בעיקר חרקים ונחשים מהארסיים ביותר על פני האדמה, אולם תחת האדמה חבויים אוצרות רבים ואכן מחצית מהתוצר של מדינת מערב אוסטרליה הינו מחצבים ליצוא המהווים מעל לשליש מסך היצוא הכולל של אוסטרליה

כאשר עוסקים בפרויקטים הקשורים בכרייה המספרים מדהימים, במערב אוסטרליה פועלים 70 שדות נפט וגז, 170 מפעלי עיבוד עפרות ו1,220 מכרות המפיקים כמעט כל מחצב אפשרי: מברזל, ניקל ואלומיניום ועד זהב, אורניום, יהלומים ופחם.

לגבי כלכלת מדינת מערב אוסטרליה אין ספק כי לא מדובר כלל בבדיחה - תוכנית התמריצים הסינית השפיעה יותר מאשר תוכנית ממשלת אוסטרליה עצמה.

ואיך אפשר בלי הנקודה הישראלית? בישראל כמעט ואין מכרות. ישנו המכרה הפתוח ברמת הנגב לכריית פוספטים ומכרה 'תימנע' שאולי מספר סיפור היסטורי יפה של רצף כרייה בן שלושת אלפי שנה מימי שלומה המלך ועד רכישת המכרה בשנת 2005 על ידי [קבוצת עסקים ממקסיקו](#) אבל לא יצר תעשייה מקומית בתחום הכרייה. מה כן יש לישראל להציע? תעשיית טכנולוגיות מים!

סקטור המכרות הינו סקטור כלכלי מוביל במדינות רבות בעולם, זהו תחום שמרני בעיקרו בו פועלות חברות ענק בפרויקטים גדולים. אם זאת בשנים האחרונות ישנה הכרה על ידי השחקנים המובילים כי שיקולי סביבה, עלויות כוח אדם, בטיחות ואילוצים גיאולוגיים ופוליטיים מחייבים שינויים מבניים מהותיים בסקטור זה. תחום הכרייה הוא צרכן גדול של טכנולוגיות מים וסביבה. נושאים כגון טיפול בשפכים תעשייתיים, התפלה, הרבצת אבק, קירור ציוד כרייה, הצפות, צנרת, שסתומים, מדי נוזלים ועוד - חיוניים בתחום הכרייה. כמו כן לאור הריחוק הגיאוגרפי של אתרי הפעילות יש דרישה לטכנולוגיות אנרגיה חליפית. החפירה בקרקע בהיקפים גדולים פוגעת בסביבה, מטה אפיקי מים ויש דרישה ציבורית למציאת פתרונות להקטנת פגיעה זו. שילוב השינויים המבניים המתחוללים בסקטור הכרייה, הביקושים הגדולים בעיקר מסין ודרישות גבוהות בתחום הסביבה יוצרות להערכתנו [הזדמנות עסקית לחברות ישראליות בנישה של טכנולוגיות מים לסקטור הכרייה](#).